

Таким чином варто констатувати встановлення законодавством України нерівних умов відповідальності управомочених та соціально зобов'язаних суб'єктів права соціального забезпечення, що має компенсуватися посиленням заходів відповідальності останніх. Видається збалансувати відповідальність суб'єктів права соціального забезпечення та забезпечити належну реалізацію функцій відповідного інституту, досягнення мети заходів відповідальності управомочених та соціально зобов'язаних суб'єктів можна лише прийняттям галузевого кодифікованого нормативно-правового акту, на рівні якого мають бути закріплені, у першу чергу, засади відповідальності суб'єктів відносин у сфері соціального захисту.

Список використаних джерел:

1. Данішевська В. Вітальне слово голови Верховного Суду. *Соціальні права та їх захист адміністративним судом. Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 4 вересня 2020 року). Київ: 2020. С. 11–13.
2. Бориченко К.В. Юридичний механізм забезпечення права на соціальний захист: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12. 00. 05. Одеса, 2020. 40 с.

Науковий керівник: д.ю.н., професор Чанишева Г.І.

Тодоріка Костянтин Володимирович

*аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЛЮДЕЙ, ЯКІ ЖИВУТЬ З ВІЛ

В Україні продовжує розвиватися одна з наймасштабніших епідемій у світі – ВІЛ. На жаль, число діагностованих випадків ВІЛ-інфекції в країні продовжує зростати. Епідемія в державі залишається сконцентрованою у групах ризику, проте на сучасному етапі характеризується зростанням ураження «благополучних» осіб працездатного віку. Законодавець України вже давно визнав серйозність епідемії ВІЛ і демонструє прогресивний підхід до створення сприятливого нормативного підґрунтя протидії їй, зокрема й заходами соціаль-

ного захисту людей, які живуть з ВІЛ. Проте варто відзначити, що, на жаль, як і більшість інститутів права соціального забезпечення, правові норми, що стосуються забезпечення права людей, які живуть з ВІЛ, на отримання комплексу заходів у зв'язку з їх ВІЛ-позитивним статусом, не систематизовані – закріплені у нормативно-правових актах різної юридичної сили та галузевої належності.

Систему національного законодавства у сфері соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, умовно можна поділити на три складові.

Перша – це нормативно-правові акти комплексного характеру, які не належать до соціально-забезпечувального законодавства та не закріплюють механізму реалізації права людей, які живуть з ВІЛ, на соціальний захист, проте визначають особливості окремих напрямів попередження поширення ВІЛ, забезпечення захисту порушених, невизнаних чи оспорюваних прав відповідних суб'єктів, у тому числі й на соціальний захист тощо. Мова йде про такі закони України, як: «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII, «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 22 лютого 1994 року № 4004-XII, «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15 лютого 1995 року № 60/95-ВР, «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15 лютого 1995 року № 62/95-ВР, «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 року № 3460-VI і т.д.

Значення названої групи нормативно-правових актів у сфері соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, неможна недооцінювати, оскільки, наприклад, з 1377 нових випадків встановлення діагнозу ВІЛ-інфекції серед громадян України у листопаді 2021 року у 30% людей зараження відбулось внаслідок введення наркотичних речовин ін'єкційним шляхом [1]. Тому саме ефективне функціонування системи протидії незаконному обігу наркотичних речовин і прекурсорів в Україні є визначальним заходом попередження поширення ВІЛ, що відповідає меті соціального захисту людини, який крім подолання та/або пом'якшення наслідків соціального ризику, адаптації до нових умов життєдіяльності, у сучасних умовах спрямований на запобігання настанню несприятливих наслідків відповідних соціальних ризиків.

Другу складову системи законодавства України у сфері соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, становлять загальні нормативно-правові акти щодо соціального захисту населення, серед яких Онови законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 року № 16/98-ВР, Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV, Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 2 березня 2000 року № 1533-III, Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року № 1058-IV, Закон України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю» від 18 травня 2004 року № 1727-IV, Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 1 червня 2000 року № 1768-III, Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 року № 2801-XII, Закон України «Про екстрену медичну допомогу» від 5 липня 2012 року № 5081-VI, Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 року № 2671-VIII і т.д.

Названі та численні інші нормативно-правові акти, у тому числі й підзаконні, закріплюють механізм реалізації права на соціальний захист при настанні несприятливих наслідків соціальних ризиків, визнаних юридично значимими обставинами законодавцем, які, як правило, не пов'язані зі встановленням ВІЛ-позитивного статусу людини. Справа в тому, що соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ, за своєю правовою природою має додатковий характер, оскільки відповідні суб'єкти права соціального забезпечення, у першу чергу, можуть реалізувати свої правомочності на отримання загальних заходів соціального захисту при настанні традиційних соціальних ризиків (досягнення пенсійного віку, встановлення інвалідності, народження дитини, втрата годувальника тощо), що не позбавляє їх можливості звернутися за призначенням додаткових грошових виплат, наданням соціальних послуг, соціальних пільг тощо, право на які зумовлено саме ВІЛ-позитивним статусом людини.

Право на додаткові види соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, закріплено саме третьою групою нормативно-правових актів досліджуваної системи національного законодавства. До неї належать: Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» від 12 грудня 1991 року № 1972-ХІІ, Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 року № 4004-ХІІ, Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року № 1645-ІІІ, Інструкція про порядок надання медико-соціальної допомоги ВІЛ-інфікованим дітям, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Державного департаменту України з питань виконання покарань, Міністерства праці та соціальної політики України від 23 листопада 2007 року № 740/1030/4154/321/614а, Порядок організації медичної допомоги хворим на ВІЛ-інфекцію/СНІД, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 10 липня 2013 року № 585, Порядок надання послуг з догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 12 липня 2019 року № 1607 тощо.

Важливою складовою третьої групи актів законодавства у сфері соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, є акти програмного характеру, такі як: Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009–2013 роки» від 19 лютого 2009 року № 1026-VI, Закон України «Про виконання програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні» від 21 червня 2012 року № 4999-VI, Закон України «Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014–2018 роки» від 20 жовтня 2014 року № 1708-VII тощо, спрямовані на зниження рівня захворюваності і смертності від ВІЛ-інфекції/СНІДу шляхом забезпечення створення системи безперервного надання якісних і до-

ступних послуг з профілактики та діагностики ВІЛ, насамперед серед представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ, послуг з лікування, догляду і підтримки людей, які живуть з ВІЛ.

Таким чином, за період незалежності України національна нормативно-правова база у сфері соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, активно розвивалась та нині є досить чисельною. Законодавство України у сфері соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ, є системним та складається з трьох складових: комплексних нормативно-правових актів, загальних нормативно-правових актів щодо соціального захисту населення, нормативно-правових актів, що визначають механізм забезпечення людей, які живуть з ВІЛ, додатковими видами соціального захисту.

Список використаних джерел:

1. Оперативна інформація ДУ «Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України» про офіційно зареєстровані випадки ВІЛ-інфекції, СНІДу та смертей, зумовлених СНІДом, за листопад 2021 року. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnnibpcajpcglefin dmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fphc.org.ua%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fusers%2Fuser90%2Fhiv_aids_statistics_operinfo_2021.11.pdf&clen=207478&chunk=true

Науковий керівник: д.ю.н., доцент Бориченко К.В.

Точило Катерина Сергіївна

*аспірантка кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ РОБОТОДАВЦЯ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ДО ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ ПРАЦІВНИКАМИ ТРУДОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Наявність певних обов'язків та настання можливої відповідальності за їх невиконання або неналежне виконання породжують своєрідний діалектичний зв'язок між трудовим правовідношенням у цілому та охоронними правовідносинами як похідними, у рамках лише яких і можлива реалізація юридичної відповідальності [1, с. 34].